

Eesti ülikoolide ja ametiühingute koostöö aruanne

Tartu Ülikool, Eesti

Kontakt: Ülle Kesli

e-post: ulle.kesli@ut.ee

Juuni 2009

Elukestev õpe Eesti ülikoolides

Täiskasvanute koolitust reguleerivad Eestis „Täiskasvanute koolituse seadus“ (1993), mida täiendavad ülikoolides toimuvate koolituste osas „Ülikooliseadus“ (1995) ja „Rakenduskõrgkooli seadus“ (1998). Nendele lisanduvad ülikoolide sisesed õigusaktid. Elukestva õppe valdkonna arendamise aluseks viimastel aastatel oli 2005. aastal vastu võetud „Elukestva õppe strateegia 2005-2008“ ja ette on valmistatud „Täiskasvanuhariduse arengukava 2009-2013“, mis esitatakse lähiajal riigikogule vastuvõtmiseks.

Eestis on 2008. aasta 30. juuni seisuga 6 avalik-õiguslikku ülikooli ja 4 eraülikooli (Haridus ja teadus..., 19.02.2009). Elukestva õppe põhimõtete elluviimine ülikoolides sai alguse üle 10 aasta tagasi, kui alustati avatud ülikooli struktuuride loomisega, kuigi enamik klassikalisi ülikoole on täiskasvanutele suunatud kaugõpet ja täiendusõpet pakkunud juba aastakümneid. Täiskasvanutele suunatud õpe on erinevates ülikoolides korraldatud erinevalt. Valdavalt on kasutusel detsentraliseeritud mudel ehk loodud on koolitusi koordineeriv struktuur ning koolituste korraldamisega tegelevad rohkemal või vähemal määral ka akadeemilised struktuuriüksused. Üldistatult võib välja tuua, et tasemeõpe sh täiskasvanutele suunatud reeglina tasuline taseme- ning kraadiõpe on koordineeritud ühe struktuuriüksuse ja täiendusõpe teise struktuuriüksuse poolt. Nii taseme- kui täiendusõpet korraldavad ülikoolides teaduskonnad ja kolledžid. Täiendusõpet võivad lisaks pakkuda ka selleks loodud eraldi struktuurid. Koolitusi pakutakse reeglina ülikoolis õpetatavates valdkondades.

Eesti avalik-õiguslike ülikoolide täiendusõppes osalenute arv

	2006	2007	2008
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	563	531	511
Tallinna Ülikool	12286	12352	11387
Eesti Kunstiakadeemia	85	258	260
Tallinna Tehnikaülikool	3656	4343	9152
Tartu Ülikool	16452	19123	20843
Eesti Maaülikool	2345	2360	2500
Kokku	35387	38967	44653

Allikas: ülikoolide täiendusõppe statistika

Ülikoolides pakutava koolituse kvaliteedi tagamise süsteemi aluseks on akrediteerimine, kuid see ei puuduta otseselt täiendusõppe valdkonda. Kõrgkoolide täiendusõppe kvaliteedi tagamisel viidatakse ülikooli ja õppekavade akrediteerimisele vaid valdkonna ja õppejõudude üldise taseme hindamisel. Koolituste kvaliteedi tagamiseks on ülikoolides kehtestatud organisatsioonisisemed õigusaktid, mis reeglina sätestavad nõuded õppeprogrammidele (sisu, programmi kinnitamine jne) ning koolituse läbimisel väljastatavatele dokumentidele.

Kvaliteedi hindamisel kasutatakse ülikoolides peamiselt tagasisideankeete, kus korraldajate koostatud küsimuste põhjal saab õppes osaleja anda hinnanguid koolituse erinevatele külgedele: korraldusele, sisule, õppejõule. Samuti küsitakse tagasisidet õppejõududelt. Koostöö tööandjatega koolituse tulemuslikkuse hindamiseks on seni vähene. Omandatud teadmiste, oskuste hindamiseks on õppeprogrammi täies mahus läbimiseks ülikoolides laialdaselt kasutusel erinevad kontrollivormid (testid, lõputööd, seminarittekanded vms), mis omakorda on oluliseks eelduseks õpingute hilisemal arvestamisel varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) süsteemi raames.

Eesti ametiühingud

Eestis reguleerib ametiühingute tegevust 2000. aastal vastu võetud „Ametiühingute seadus” mis sätestab ametiühingute põhilised õigused, tegevuse alused, suhted riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ja tööandjatega. Töötajate ja tööandjate vahelisi suhteid reguleerivad veel nt „Kollektiivlepingu seadus”, „Töötajate usaldusisiku seadus”, jt.

Vastavalt seadusele on ametiühing iseseisev omaalgatuslik ja vabatahtlik isikute ühendus, mille eesmärgiks on töötajate töö-, teenistus- ja kutsealaste, majanduslike ning sotsiaalsete õiguste ja huvide esindamine ning kaitsmine. Seadusest tulenevalt on ametiühing sotsiaalse dialoogi partner tööandjatele, tööandjate ühendustele, kohalikele omavalitsusüksustele ja Vabariigi Valitsusele vastastikusel informeerimises, konsulteerimises, kollektiivsetes läbirääkimistes ja eelmainitud töötajate huve puudutavates küsimustes (Ametiühingute seadus, 19.02.2009).

Eestis oli 2009.a. juuni seisuga 284 registrisse kantud ametiühingut. Samas on paljud neist väikesed ega koonda endasse töötajate enamust. Ka on oma negatiivse pitseri ametiühingute tegevusele jätnud Nõukogude Liidu ajal tegutsenud ametiühingud, kes olid pigem keskstruktuuride käepikendus ja tegelesid pigem reisipakettide ja defitsiitsiidi jaotamisega mitte töötajate õiguste eest võitlemisega. Ka suurim ametiühinguid koondav organisatsioon Eesti ametiühingute keskliit on oma tegevussuundades aastateks 2008-2011 välja toonud, et hädavajalik on tõsta ametiühingute usaldusväärsus ning suurendada nende esinduslikkust kõigil tasanditel (EAKL tegevuskava ..., 16.03.2009).

Aktiivsemad ja meedias enam tähelepanu äratanud töötajate õiguste eest võitlejad on meditsiini-, transpordi- ja haridustöötajaid koondavad ühendused, Eesti ametiühingute keskliit ja Teenistujate Ametiiliitude Keskorganisatsioon TALO. Peamiselt esindatakse töötajaid palgaläbirääkimistel. Samuti on aktiivsemalt sõna võetud, korraldatud streike ja meeleväljendusi uue 1. juulist kehtima hakkava „Töölepingu seaduse” vastuvõtmise vastu, mis muudab tööandja ja töötaja vahelised suhted oluliselt liberaalsemaks. Uus seadus vähendab mitmetes valdkondades töötajate õigusi, ja sotsiaalset kaitset, kusjuures töötajate vastutus tööandja ees suureneb (Uus töölepinguseadus ..., 25.06.2009).

Eesti ametiühingute keskliit (EAKL)

www.eakl.ee

EAKL loodi 1990.a. ja on Esimese Eesti Vabariigi ning Nõukogude perioodil tegutsenud ametiühingute õigusjärgne. Täna on ta suurim ametiühingute ühendus, kes koondab 17 ametiühingut ja AÜ organisatsiooni ning 2 ameti- ja kutseliitu. EAKLi eesmärgid on:

- töötajate tööalaste ja sotsiaalmajanduslike huvide esindamine ja õiguste kaitse Vabariigi Valitsuse, tööandjate ja nende ühenduste ees, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustes, kohtus, töövaidlusorganites;
- ühiskonna tasakaalustatud arengu ning sotsiaalse õigluse tagamine;
- sotsiaaldialoogi, osalusdemokraatia ja ametiühinguõiguste edendamise ning kaitse;
- töötajate sotsiaalmajandusliku olukorra, tööohutuse ja töötervishoiu tingimuste parandamisele ning kutseharidus- ja kvalifikatsioonitaseme tõstmisele kaasaaitamine;

- demokraatlike ja esinduslike ametiühingute loomine, nende läbirääkimisjõu suurendamine, liikmete ühtsustunde tugevdamine;
- oma liikmete ühendamine, koostöö ja esindamise korraldamine ühiste huvide kaitseks (Eesti ametiühingute keskliidu põhikiri, 16.03.2009).

Oma tegevuskavas aastateks 2008–2011 on EAKL tööpoliitika valdkonnas esmakordselt välja toonud, et hädavajalik on elukestvat õpet toetava keskkonna ja hoiakute kujundamine, kutsehariduse kaasajastamine ning töötajate täiendus- ja ümberõppe rahastamise riikliku süsteemi loomine ning oluliselt peab suurenema Euroopa Sotsiaalfondi vahendite kasutamine tööalaseks koolituseks. Teavitamise ja koolituse valdkonnas näeb EAKL oma rolli ametiühinguliidrite ja koolitajate koolituse korraldajana ning koolituslaste koostööprojektide koordineerijana, samuti töötajatele elukestva õppe vajalikkuse teadvustamisel ning sellealaste võimaluste laiendamisele kaasaitamisel (EAKL tegevuskava ..., 16.03.2009).

Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon TALO (www.talo.ee)

TALO loodi 1992.a. septembris ja koondab 9 liiget sh erinevad ameti- ja kutseliidud ning üks ametiühing. TALO tegevussuundades aastateks 2005-2009 on täiendusõppele oluliselt rohkem tähelepanu pööratud. Koolituse ja väljaõppe valdkonnas peetakse muuhulgas oluliseks propageerida elukestva õppimise põhimõtet, osaleda aktiivselt kaasaegse, tööturunõuetele vastava koolitusstruktuuri väljatöötamisel ja toetussüsteemi loomisel kollektiivsete koondamiste või struktuurimuutuste eelseks täiend- ja ümberõppeks; aidata kaasa liikmeskonna erialase kvalifikatsiooni tõstmise võimaluste loomisele ja kõrgharidusõppest väljalangenute õppeprotsessi tagasitoomisele ning kõrgharidusega töötajatele elukestva õppe võimaluste loomisele (TALO tegevussuunad ..., 16.03.2009).

Senini on ametiühingud täiendusõpet korraldanud peamiselt ametiühingute aktiivile ja usaldusisikutele ning ametiühingu palgal olevatele spetsialistidele. Vaid üksikudel juhtudel korraldatakse koolitusi ka liikmetele. Rohkem tegelevad oma liikmete tööalase täiendusõppega ameti- ja kutseliidud, kes tegutsevad samadel alustel ametiühingutega eesmärgiga sesita oma liikmete õiguste eest. Nt on Õdede Liidul oma koolituskeskus, kus korraldab koolitusi tervishoiutöötajate kutsepädevuse tõstmiseks. Koolituste eesmärgiks on toetada täiendusõppe kaudu tervishoiutöötajate tõenduspõhiseid teadmisi ning praktilisi oskusi, mis aitavad kaasa elanikkonna tervise edendamisele ning õe ametialase maine tõstmisele. Nende koolitusplaanis on märgitud, et see on koostatud koostöös Eesti Õdede Liidu ekspertidega ja koolituste läbiviijateks on parimad spetsialistid Eesti juhtivatest tervishoiu- ning õppeasutustest (Õdede Liidu koolituskeskuse ..., 25.06.2009). Samas ei ole viidatud, milliste õppeasutustega koostööd tehakse. Ülikoolidest pakub meditsiinalast täiendusõpet vaid Tartu Ülikool, kellega on koostööd tehtud küll erinevate projektide raames kuid mitte koolituste korraldamisel. Siiski on Õdede Liidu kodulehelt viidatud ka Tartu Ülikooli õdedele suunatud täienduskursustele. Samas on oluliselt rohkem koostööd ülikoolide ning ameti- ja kutseliitude vahel tehnikavateadustes. Heaks näiteks on Inseneride Liidu ja Tallinna Tehnikaülikooli koostöö täiendusõppe korraldamisel.

Koostöö ülikoolide ja ametiühingute vahel

Kuigi täiendusõppe temaatika on jõudnud ametiühingute tegevussuundadesse, ei ole koostöö ülikoolidega koolituste osas veel käivitunud, kuigi esimesi samme on juba astunud. Ülikoolid edastavad ametiühingute liitudele ja suurematele ametiühingutele oma koolitusinfot. Samas ei ole ülikoolidel veel piisavalt tagasisidet, kas koolitusinfo jõuab liikmeteni. Kindlasti on üksikuid ametiühingute liikmeid, kes on erinevatel kursustel osalenud, kuid ei ole tavaline, et ametiühing suunaks või soovitaks oma liikmele mõnda koolitust. Ülikooli õppejõude on küll esinema kutsutud ja üksikuid päringuid võimalike koolituste kohta on ka tehtud, kuid oma liikmetele koolituse tellimise kohta andmed puuduvad.

Reeglina ametiühingud ei näe ülikoole koostööpartnerina. Vaid üksikud ametiühingud on oma kodulehelt viidanud mõnele haridusasutusele kui partnerile. Üheks selliseks on Eesti Meremeeste Sõltumatu Ametiühing, kes „sõprade” rubriigis viitab Eesti Mereakadeemiale. Samas on Eesti ülikoolidel piisavalt kompetentsi pakkuda ametiühingute liikmetele koolitusi väga erinevates valdkondades.

Kasutatud allikad:

1. Haridus ja teadus Eestis. 2008, <http://www.hm.ee/index.php?046881>, 19.02.2009
2. Ametiühingute seadus <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12775000>, 19.02.2009
3. Eesti ametiühingute keskliidu põhikiri, http://www.eakl.ee/doc/POHIKIRI_2007.pdf, 16.03.2009
4. Uus töölepinguseadus jätab senisest palju enam ruumi tõlgendamiseks, <http://www.e24.ee/?id=134459>, 25.06.2009
5. EAKL tegevuskava aastateks 2008–2011, <http://www.eakl.insert.ee/failid/1f4ea02240ab3b77a42424a7ed0f7243.pdf>, 16.03.2009
6. TALO tegevussuunad aastateks 2005-2009, <http://www.talo.ee/>, 16.03.2009
7. Õdede Liidu koolituskeskuse täienduskursuste plaan 2009, http://www.ena.ee/images/stories/koolitusplaan_2009.pdf, 25.06.2009